Inspiratie van eigen bodem

Hoe lokale initiatieven richting kunnen geven aan landelijk samenleefbeleid

Adviesraad Migratie

Colofon

Inspiratie van eigen bodem. Hoe lokale initiatieven richting kunnen geven aan landelijk samenleefbeleid

Uitgave van de Adviesraad Migratie,
Den Haag 2026
ISBN 978-90-8521-118-1
Adviesraad Migratie
Koningskade 4
2596 AA Den Haag
www.adviesraadmigratie.nl
secretariaat@adviesraadmigratie.nl

Dit magazine is gemaakt ter gelegenheid van 25 jaar Adviesraad Migratie.

Coördinatie: Lambert Obermann
Essay: Monique Kremer met medewerking van Selin Tuzgöl en Evelien Vos
Beschrijving lokale initiatieven: Evelien Vos
Eindredactie: gedachtenwoorden
Vormgeving: Ellen Lemmens
Fotografie cover: Thijmen Berens
Fotografie Woord vooraf: Nadine van den Berg Fotografie

Citeren:
Kremer, M., Tuzgöl, S. & Vos, E. (2026). *Inspiratie van eigen bodem. Hoe lokale initiatieven richting kunnen geven aan landelijk samenleefbeleid.* Den Haag: Adviesraad Migratie.

Woord vooraf

Vijfentwintig jaar Adviesraad Migratie. Een mijlpaal die uitnodigt om vooruit te kijken én te onderzoeken wat ons inspireert. Migratie is een van de meest besproken en bepalende onderwerpen van onze tijd. Na vijfentwintig jaar zijn we volwassen genoeg om te weten dat er geen eenvoudige antwoorden zijn, én zijn we nog altijd jong genoeg om te geloven dat verandering mogelijk is en om hoopvol naar de toekomst te kijken.

Om ons jubileum te vieren, ligt daarom een magazine voor u met allerlei inspirerende lokale initiatieven uit het hele land: van Oss tot Arnhem en van Zwolle tot Rotterdam. Initiatieven die bijvoorbeeld laten zien hoe asielopvang goed te organiseren is met evenveel aandacht voor de ontvangende samenleving. En hoe arbeidsmigratie in goede banen geleid kan worden.

Wat we kunnen leren van al die lokale goede voorbeelden voor landelijk beleid, is de kernvraag van het essay dat ook in deze publicatie is opgenomen.

Ter ere van ons jubileum verscheen eerder bij uitgeverij Van Gennep *Vlucht naar voren. Asielvergezichten voor 2050*. Voor deze uitgave hebben we internationaal vooraanstaande deskundigen gevraagd vooruit te kijken en hun ‘concrete utopie’ voor asiel te schetsen voor over vijfentwintig jaar.

Moge dit magazine bijdragen aan inspiratie, nieuwe inzichten en hoopvolle veranderingen.

Monique Kremer
voorzitter Adviesraad Migratie

Inhoud

4 **ESSAY: Inspiratie van eigen bodem. Hoe lokale initiatieven richting kunnen geven aan landelijk samenleefbeleid**

14 INITIATIEF ARNHEM
'In nieuwe wijken horen permanente opvanglocaties'

22 INITIATIEF ROTTERDAM
EU-migranten werken én leven hier

18 INITIATIEF SOCIAAL DETACHERINGSBUREAU
Heroyam investeert in gemotiveerde werknemers die blijven

26 INITIATIEF VOORLEESEXPRESS
'Taal is van ons samen'

INITIATIEF SYRISCHE VRIJWILLIGERS NEDERLAND
'Solidariteit met vluchtelingen neemt niet af, maar mensen zijn banger om steun te uiten'

30

INITIATIEF OPORA
Van beter beleid voor Oekraïners tot sociale innovatie

34

ESSAY

Inspiratie van eigen bodem

Hoe lokale initiatieven richting kunnen geven aan landelijk samenleefbeleid

Inleiding

Het huis van Sandra uit Engelen werd beklad om de poster met een hartje en de tekst ‘samen leven’ die zij voor haar raam had gehangen. Geïnterviewd door *de Volkskrant* wilde zij het liever niet hebben over het verzet tegen de opvanglocatie voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Waar ze het wel over wilde hebben? Over al die initiatieven die vluchtelingen verwelkomen en in contact brengen met hun nieuwe buren. ‘Kan er niet een keer iets positiefs in de krant?’[1]

De kranten staan vandaag de dag vol met berichtgeving over protesten tegen de komst van asielzoekerscentra. Er zijn bezorgde burgers die vragen stellen over de precieze locatie of de schaal van een azc; de boventoon wordt echter gevoerd door intimiderende raddraaiers die veel aandacht opeisen in de pers. Ook in Den Haag wordt het vuurtje over migratie verder opgestookt. De debatten over migratie en integratie leverden zelden constructieve resultaten op waarmee mensen echt aan de slag kunnen, analyseerde de denktank DenkWerk.[2] Het kan er soms behoorlijk hard aan toe gaan.

Het is van groot belang om zogenoemde ‘affectieve polarisatie’ te voorkomen. Als mensen simpelweg verschillende meningen hebben (inhoudelijke polarisatie), is dat prima – dat hoort bij een levendige democratie – maar als mensen daarbij sterke negatieve gevoelens tegenover de ander ontwikkelen (affectieve polarisatie), is dat wel schadelijk. Als het hard tegen hard gaat en we de ander als vijand zien, verandert de zuurstof in de samenleving in brandstof, en liggen explosies voortdurend op de loer.

> Het is van groot belang om zogenoemde ‘affectieve polarisatie' te voorkomen

Tegelijkertijd is er veel onzichtbare positieve lokale dynamiek, aangezwengeld door gemeenten, actieve burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Bij de komst van een azc zijn er óók bewoners die met een bord ‘welkom’ in de hand staan en sportclubs die informeren of zij iets kunnen betekenen. Niet zelden protesteren bewoners opnieuw als er een asielopvang uit hun buurt verdwijnt.[3] Naast negatieve lokale geluiden zijn er ook altijd positieve. Deze positieve lokale initiatieven, die Sandra uit Engelen mist in de krant, kunnen laten zien hoe we het samenleven kunnen verbeteren met migranten die al in Nederland wonen. In een migratiesamenleving is investeren in samenleven broodnodig. Dat zorgt ervoor dat we een veerkrachtige samenleving blijven, waarin verschillen van afkomst en positie niet tot ‘wij-zij-denken’ leiden. Het is helemaal niet erg als het schuurt – dat is zelfs logisch en soms nodig – maar dat mag niet leiden tot terugtrekgedrag of haatgevoelens. Dat willen de meeste mensen helemaal niet. Misschien is het juist wel een goed teken dat mensen zo bezorgd zijn over polarisatie.[4]

Kleine, betekenisvolle stappen

Alle positieve lokale initiatieven die wij in dit magazine in beeld brengen, zou je in termen van bestuurskundige Katrien Termeer *small wins* kunnen noemen. Het zijn kleine, betekenisvolle stapjes met tastbare resultaten. Ze laten zien dat burgers echt verschil kunnen maken en dat de overheid daarin een betekenisvolle rol kan spelen. *Small wins* geven energie. Het bevordert dat mensen er niet eindeloos over praten en dat ze overgaan tot handelen. Bovendien blijven deze stapjes niet klein. Ze groeien, waardoor transities of transformaties binnen bereik komen.[5]

> *Small wins* geven energie

Veel vernieuwing komt tegenwoordig ‘van onderop’. Terwijl in het verleden de gedachte ‘al het goede komt van boven’ leidend was, is inmiddels in Nederland ‘al het goede komt van onder’ toepasselijker. Enerzijds kan de nationale politiek lering trekken uit lokale, positieve initiatieven, waarin het niet gaat over praten maar over dóén. Waar pragmatisme in plaats van polarisatie de boventoon voert. Anderzijds kan de nationale overheid die lokale positieve initiatieven veel beter ondersteunen dan nu het geval is. In een migratiesamenleving moet het samenleven immers onderhouden worden.

Kernvraag

Dit essay gaat over optimistische initiatieven van eigen bodem die gericht zijn op verbinding in plaats van op polarisatie. Wat valt op aan deze lokale *good practices*? Wat laten zij ons zien met betrekking tot Nederland als migratiesamenleving? En, hoe kan de landelijke overheid inzetten op *small wins* om tot een meer veerkrachtige samenleving te komen; een samenleving die verandering en onzekerheid kan opvangen en waarin we, ondanks verschillende opvattingen en leefstijlen, met elkaar door één deur kunnen?

Ongekende maatschappelijke initiatieven: wat valt op?

‘We leven in een tijd van ongekende maatschappelijke initiatieven’, schrijft hoogleraar Tine de Moor. Veel mensen willen zelf initiatief nemen en verantwoordelijkheid dragen voor hun wijk, dorp, stad of regio, omdat ze een concreet probleem zien dat anders blijft liggen.[6] En naast al die actieve burgers zijn er ook nog eens veel betrokken wethouders, ‘doe-ambtenaren’ die de handen uit de mouwen steken, ondernemers of bestuurders van bibliotheken of ziekenhuizen. Die willen niet wachten op ‘Den Haag’; ze willen zelf het voortouw nemen. Wat valt op in recente initiatieven? En op welke terreinen bruist het?

Innovatieve initiatieven voor snelle en duurzame opvang

Elke ‘golf’ migranten leidt tot een nieuwe ‘golf’ aan maatschappelijke initiatieven. Dat was zo bij de gastarbeiders in de jaren zeventig, de (ex-)Joegoslaven in de jaren negentig en bij de komst van Syriërs in 2016. En dat is opnieuw gebeurd in 2022 door de komst van Oekraïners – inmiddels bijna 140.000. Naast de in rap tempo opgezette gemeentelijke voorzieningen vond ongeveer een kwart meteen onderdak in gastgezinnen.[7] En in minder dan vier maanden tijd vond de snel opgezette organisatie De Thuisgevers, een samenwerking tussen de Protestantse Kerk Nederland (PKN) en de gemeente Kampen, onderdak voor 180 Oekraïners, die tegelijkertijd gekoppeld werden aan iemand die hen wegwijs kon maken in onze ingewikkelde samenleving.[8]

In de asielopvang zien we eveneens inspirerende voorbeelden. Denk aan *Thuis in Oss*, een vluchtelingenopvang met ruim vijfhonderd bewoners (Oekraïners én asielzoekers) en tweehonderd vrijwilligers. Er gelden andere regels dan die van het COA: mensen hoeven niet te verhuizen en de bewoners bepalen mede de regels. Het is niet altijd makkelijk, vertelt Angelo Schuurmans, maar het werkt. *We are one big family*, zegt een bewoner tijdens ons werkbezoek.[9] De omwonenden van de opvang dachten daarnaast mee

Met dank aan raadsleden Katja Rusinovic, Maartje van der Wouden en Jos Wienen voor hun suggesties. 1 Haatdragende leuzen tegen azc tekenen het Brabantse dorp Engelen, *de Volkskrant* 28 juli, 2026. 2 DenkWerk (2026). *Democratie in revisie. Naar een bestuur dat weer tastbare resultaten behaalt.* 3 Baas COA: ‘Eigenlijk stond de afgelopen twee jaar alles stil’, *Binnenlands Bestuur* 25 juli, 2026; Oliver, C., Dekker, R. & Geuijen, K. (2019). *The Utrecht Refugee Launchpad: Final Evaluation Report*. University College London and COMPAS: University of Oxford; De felle tegenstanders van toen gaan het azc in Overvecht missen, *Algemeen Dagblad* 29 september, 2018.

4 Sociaal en Cultureel Planbureau (2022). *Burgerperspectieven bericht 2 – 2022*. Den Haag: SCP. 5 Termeer, K., Engbersen, D. & Opperhuizen, A. (2026). Betekenisvolle stapjes voor klimaat én democratie. In: Zuure, J., Rienks, H., Taebi, B. & Hendriks, F. (red.), *Vuurproef voor democratie. Het klimaatvraagstuk als uitdaging voor democratie, rechtsstaat en bestuur* (p. 344-60). Amsterdam: AUP; Termeer, K. (2025). Neem kleine, betekenisvolle stapjes: Leren van landbouwinnovatie in Brabant. In: ‘t Hart, P., Van Dorp, E.J. & Verheul, W.J. (red.), *Zo kan het ook. Leren van successen in het openbaar bestuur* (p. 191-212). Den Haag: Boom. 6 De Moor, T. e.a. (2025). Burgercollectieven aan het roer? In co-creatie met de overheid naar succesvolle transities, *Bestuurswetenschappen* (79) 1: 64-83; De Moor, T., Held, L. & Steijaert, M. (2025). *Burgercollectieven-monitor 2025*. Rotterdam: Collectieve Kracht. 7 Rusinovic, K. e.a. (2023). *Ontvlucht en ontheemd. Oekraïense vluchtelingen in Den Haag.* Den Haag: Kenniscentrum Governance of Urban Transitions; inmiddels is het 20 procent. 8 Gesprek met De Thuisgevers op 3 augustus 2026. 9 Werkbezoek bij *Thuis in Oss* op 3 juni 2026.

over het ontwerp van de nieuwe gebouwen. En er is ruimte voor iedereen: lokale muziekgroepjes, sport, en tijdens de verkiezingen kon je er stemmen. De opvang is daarmee een plek van de buurt. Wat ooit ontstond als een reactie op de protesten tegen asielopvang in 2016 – met opgehangen varkenskoppen – is nu een levendig voorbeeld van hoe het wel kan.[10] En sommige mensen die toen protesteerden, zijn nu vrijwilliger in de opvang.

Niet alleen burgers, ook gemeenten initiëren veel mooie initiatieven. Zoals de gemeente Meierijstad, die al geruime tijd in eigen beheer de asielopvang organiseert[11], of Arnhem (zie p. 14), waar drie keer zoveel asielopvang is als de Spreidingswet voorschrijft. Straks komen in Rijnpark niet alleen 7.000 woningen en 5.000 werkplekken, maar eveneens 800 opvangplekken voor vluchtelingen. ‘Het worden geen azc’s met een hoog hek eromheen dat schreeuwt: kom vooral niet!’ aldus verantwoordelijk wethouder Smeulders. De twee azc’s gaan in de wijk functies vervullen waarvan bovendien andere wijkbewoners gebruikmaken. Denk bijvoorbeeld aan een sportveld of een gezondheidscentrum (zie p. 14).

Arbeidsmarkt: werkgevers als maatschappelijke spelers

Waar het inmiddels ook bruist, is op de arbeidsmarkt. Aangespoord door de personeelstekorten op de arbeidsmarkt, kijken werkgevers verder dan ze gewend zijn te doen. Door het initiatief van een ondernemer om een rechtszaak aan te spannen, mogen asielzoekers zes maanden na aankomst in Nederland volledig werken (in plaats van slechts 24 weken per jaar).[12] Als gevolg hiervan is het aantal werkende asielzoekers gestegen van 1.840 in 2023 naar 9.210 in 2024 en 23.390 in 2025.[13]

Gemeenten sluiten hierop aan door ‘meedoen vanaf dag één’ als prioriteit in beleidskaders op te nemen (Arnhem en Meijerijstad) en door in de azc’s met zogenoemde ‘meedoenbalies’ te experimenteren (Eindhoven, Nijmegen, Zaanstad).[14] Ook hieraan heeft de komst van Oekraïners, die wel meteen mogen werken, bijgedragen. Door goede ervaringen met hen, staan werkgevers nu meer open voor andere nieuwkomers.[15] Sociaal detacheringsbureau Heroyam ziet nu veel kansen om zowel Oekraïense ontheemden als asielzoekers naar werk te begeleiden (zie p. 18).

Werkgevers die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid willen ontlopen, die het nog hebben over ‘handjes’ inkopen en ‘bedjes’ regelen als zij spreken over EU-arbeidsmigranten, wordt het uitbuiten van mensen inmiddels moeilijker gemaakt. Gemeenten, werkgevers en uitzendbedrijven slaan de handen ineen om te laten zien hoe het wél moet. De gemeente Rotterdam startte in 2024 met een groepje koplopers de Coalitie Goed Werkgeverschap, die arbeidsmigratie in betere banen wil leiden (zie p. 22). Inmiddels is er een landelijk convenant ondertekend door de VNG, MKB Nederland en VNO-NCW.[16]

Druk vanuit burgers is daarbij eveneens van belang. Een lokaal protest in Brabant is nu uitgegroeid tot Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigratie; een landelijk inwoners-initiatief speelt inmiddels een belangrijke rol binnen dit thema.[17] Sommige multinationals pakken nu een andere rol. ASML, het bedrijf uit Veldhoven dat machines maakt voor chips, heeft een zeer hoog aantal arbeidsmigranten in dienst en ‘wil positief bijdragen aan een aantrekkelijke Brainport-regio waar iedereen zich thuis voelt’. Sinds enkele jaren realiseert het bedrijf zich dat naast de lusten van arbeidsmigratie voor henzelf er daarnaast lasten zijn voor de hele maatschappij. Omdat er door de snelle groei van het bedrijf woningtekorten in de regio zijn ontstaan, investeert het bedrijf in woningbouw voor iedereen, dus niet alleen voor hun eigen werknemers.[18] ASML financiert daarom de bibliotheek van Eindhoven en begeleidt gezinsmigranten naar een baan in het onderwijs. ‘Zo dragen we zowel economisch als maatschappelijk een steentje bij’, aldus ASML.[19]

> Door goede ervaringen met Oekrainers staan werkgevers meer open voor andere nieuwkomers

Voorbij de taal: ontmoeten en wegwijs maken in het systeem

Maatschappelijke initiatieven zijn natuurlijk niet nieuw. Nederland kent bijvoorbeeld een lange geschiedenis van

10 ‘Dat negatieve gezeik in Oss ben ik helemaal zat’, *Brabants Dagblad* 14 juni, 2016. **11** Werkbezoek bij de gemeente Meierijstad op 3 juni 2026. 12 Door de onlangs geridderde ondernemer Maarten van Panhuis, samen met de Nigeriaanse asielzoeker Elvis Paul. **13** Ministerie van Justitie en Veiligheid (2026). *De staat van migratie.* **14** Regioplan (2026). *Kwalitatieve evaluatie pilots azc-bewoners aan het werk.* Amsterdam: Regioplan; in Zaanstad alleen werden 216 bewoners aan een werkgever gekoppeld en traden er 135 in dienst bij 31 verschillende werkgevers. **15** Regioplan (2023). *Oekraïense vluchtelingen op de arbeidsmarkt*. Amsterdam: Regioplan. **16** Uniek convenant huisvesting arbeidsmigranten regio Rivierenland, Arbeidsmigratie in goede banen 10 augustus, 2023; Convenant voor betere ondersteuning arbeidsmigranten, VNO-NCW 19 juni, 2025. **17** Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigratie, Dit moet veranderen, dossierarbeidsmigranten.nl/arbeidsmigratie-dit-moet-veranderen/ **18** Werkbezoek bij ASML op 7 april 2026; ASML helpt bij woningbouw vanwege tekort waarvan het zelf medeveroorzaker is, NOS 28 februari, 2024; Kinderboeken in Swahili, Papiaments en Chinees: ASML investeert miljoenen in boekenproject voor regio, *Eindhovens Dagblad* 28 mei, 2024. **19** ASML, Lokale initiatieven en partners in Veldhoven en Brainport, asml.com/en/asml-dichtbij/lokale-initiatieven-en-partners

Protestborden tegen de komst van een asielzoekerscentrum

Fotografie: Robin van Lonkhuijsen / ANP

vrijwilligers die taallessen geven aan nieuwkomers. Vanaf halverwege de jaren zeventig kregen veel gastarbeiders Nederlandse les, soms georganiseerd door de kerk.[20] Nu zijn er allerlei initiatieven zoals dat van de Stichting Het Begint met Taal, waar 24.000 taalmaatjes actief zijn.[21] Die inzet is individueler dan destijds, meer online, en vaak op tijdelijke basis. Daarnaast zijn sommige taalinitiatieven niet alleen gericht op nieuwkomers maar op iedereen die onze taal onvoldoende machtig is, zoals de VoorleesExpress (zie p. 26).

Bij zowel migranten als de ontvangende samenleving dringt het besef door dat je om vooruit te komen in onze samenleving niet alleen Nederlands, maar ook ‘Nederlanders’ moet kennen. Daarom bieden De Thuisgevers niet alleen onderdak, maar koppelen ze mensen aan elkaar en investeert Heroyam uitvoerig in begeleiding op de werkvloer, bijvoorbeeld aan collega’s die moeten wennen. Migranten die al langer in Nederland zijn, helpen nieuwkomers eveneens om onze ingewikkelde regels en systemen te begrijpen, vertelt de Poolstalige coördinator van De Horizon in Rotterdam (zie p. 22). En in de bibliotheek kun je daarvoor inmiddels eveneens terecht. De vrijwilligers van de VoorleesExpress gaan daar met hun voorleesgezin naartoe (zie p. 26). Inmiddels gaan mensen niet alleen meer naar de bibliotheek voor een boek maar ook voor een ontmoeting.[22]

De lijst met lokale initiatieven is onuitputtelijk en beslaat veel meer dan de voornoemde gemeenten en terreinen; denk alleen al aan de zorg voor ongedocumenteerden of de initiatieven van kerken en binnen het onderwijs.[23] Bij elke nieuw ‘golf’ van migratie – of dat nu om asiel of om werk gaat – ontstaan weer nieuwe initiatieven ‘van onderop’. En laten oude én nieuwe spelers, zoals bedrijven en bibliotheken, de veerkracht van de samenleving zien.

Wat ze willen laten zien: gemeenschappelijke delers

‘Alles wat ik lees is negatief’, schrijft Schuurmans. ‘Daar wil ik verandering in brengen, want dit klopt gewoon niet.’ Veel initiatieven hopen dat hun voorbeeld ‘door blijft echoën in de maatschappij’.[24] Goed voorbeeld doet goed volgen. Maar wat verdient dan navolging? Wij zien drie inhoudelijke gemeenschappelijke uitgangspunten.

We zijn een migratiesamenleving

De initiatieven erkennen bijna allemaal dat we wél een immigratiesamenleving

20 Kerkvrijwilligers speelden grote rol bij integratie van eerste generatie arbeidsmigranten, *Nederlands Dagblad* 2 november, 2019 **21** Taalmaatje - Het Begint met Taal, hetbegintmettaal.nl/taalmaatje-worden/ **22** Deirdre Carasso komt de bieb redden: ‘De wereld is complex, en daarvoor heb je vaardigheden nodig die je hier leert’, Trouw 15 juni, 2021. **23** Zie bijvoorbeeld de New Women Connectors (gesprek op 19 mei 2026), de landelijke coalitie Dreamers (gesprek op 19 mei 2026) en Buddy to Buddy Nederland (gesprek op 16 juli 2026) en IKEA (gesprek op 21 september 2026) **24** Angelo Schuurmans (2026). *Dit boek gaat over mensen*, p. 63, p. 108. Amsterdam: Boekerij.

zijn. Net als bijna alle Europese landen, inclusief Polen. En dat dit actie vergt – ook van de overheid.[25] Maar vanuit Den Haag wordt al decennialang uitgestraald dat we dat niet zijn. We zijn een *reluctant country of immigration*, zeggen wetenschappers – een 'tegenstribbelende' immigratiesamenleving.[26] Dat wil niet zeggen dat alle initiatiefnemers staan te juichen als er meer migranten komen. Ze gaan er simpelweg van uit dat als mensen hier nu eenmaal zijn, ze maar beter zo snel mogelijk onderdeel kunnen worden van onze samenleving. 'Ze zijn er, dus we moeten wat' (zie initiatief Rotterdam) Fleur Bakker. Initiatiefnemer van *A Beautiful Mess*, een horecabedrijf in verschillende gemeenten, waar vluchtelingen werken en iedereen kan komen eten: 'We richten ons op het nuttig invullen van de wachttijd van vluchtelingen die wachten op een verblijfsvergunning of een huis. Ik zie dat het werk dat ze daar hebben, zorgt voor verbondenheid en bestaansrecht.'[27]

Migranten zijn mensen die kunnen bijdragen

Bij de inspirerende initiatieven staat dan ook het menselijk gezicht voorop. Ze gaan voorbij aan de clichébeelden: die van de zielige migrant die onze hulp nodig heeft en de overlastgevende migrant die niet deugt. Het ene mensbeeld wekt paternalisme op, het andere boosheid of angst. Die creëren op hun beurt respectievelijk bedillerige of bange burgers. Waarom kijken we niet naar wat migranten de samenleving kunnen bieden? stelt Wilma Roozenboom, directeur van het werkgeversinitiatief Refugee Talent Hub voor: 'Migranten zijn geen hulpproject.'[28] Hoogleraar Halleh Ghorashi houdt dit de Nederlandse samenleving al een tijdje voor: reduceer vluchtelingen niet tot mensen die per definitie kwetsbaar zijn en op achterstand staan.[29]

De door migranten zelf gestarte initiatieven dragen dit evenzeer uit. Zo richtte een aantal internationale academici stichting Opora op (zie p. 34) om het Nederlandse beleid voor Oekraïense ontheemden met onderzoek te versterken. De *Refugee Welcome Week* met bijna 2000 bezoekers moedigt andere vluchtelingen aan om eigen initiatieven te starten.

Fotografie: Rijksoverheid

Initiatiefnemer Mohammed Badran zegt hierover: 'Mensen met een vluchtachtergrond besluiten niet zelf om een vluchteling te zijn, maar kunnen wel besluiten om een actieve vluchteling te zijn' (zie p. 30). In kringen van werk wordt nu vaak ingezet op de 'onbenutte talenten van mensen'.

Alle inspirerende lokale initiatieven streven dus naar meer zichtbare wederkerigheid. Natuurlijk kan niet iedereen in onze samenleving in dezelfde mate bijdragen; het gaat om wederkerigheid naar vermogen. Die wederkerigheid is het 'fundamentele cement' om affectieve polarisatie te voorkomen.[30]

De ontvangende samenleving verdient evengoed aandacht

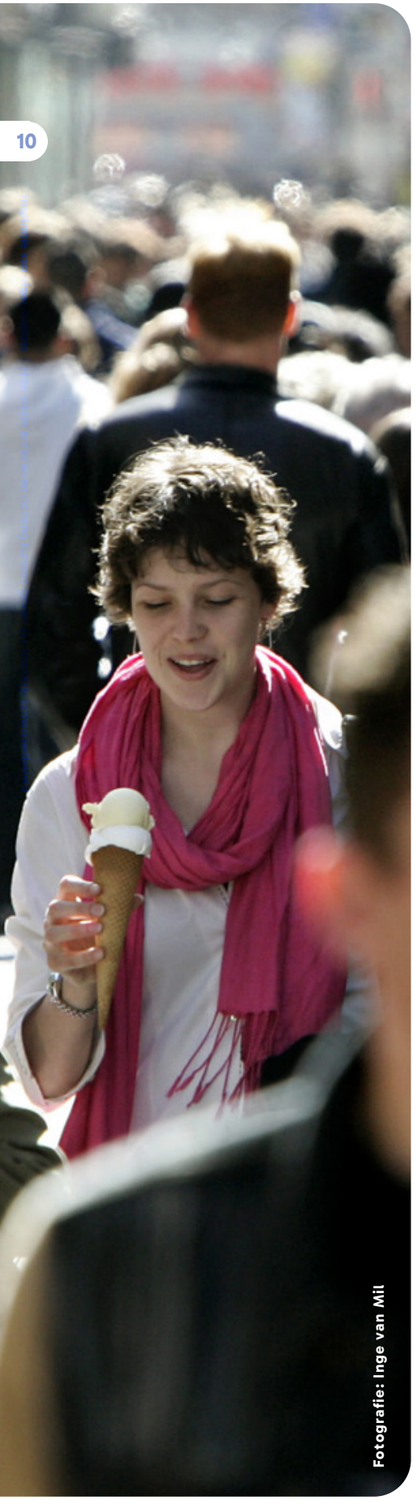
Onderdeel van het wederkerigheidsprincipe is dat niet alleen nieuwkomers, maar de hele ontvangende samenleving aandacht nodig heeft. De stichting Syrische Vrijwilligers Nederland koppelt vrijwilligers met een vluchtachtergrond aan Nederlandse ouderen die hun tuin of huishouden niet meer helemaal zelf op orde konden houden (zie p. 30). En *A Beautiful Mess* leidt niet alleen vluchtelingen op voor een baan, maar zorgt er ook voor dat buurtbewoners wekelijks samen met hen eten.[31]

Inspiratie binnen de asielopvang wordt vaak gevonden bij het Utrechtse Plan Einstein, dat bedoeld was voor iedereen. Als reactie op de slechte sfeer die er heerste in de wijk toen bekend werd dat er asielzoekers zouden komen, hebben de gemeente, buurtbewoners en maatschappelijke organisaties de handen ineengeslagen. Asielmigranten werden meteen betrokken bij de buurt, en andersom – het azc werd een ontmoetingsplaats waar cursussen, zoals Nederlands en ondernemerschap, worden gegeven voor iedereen. Dat vergroot kennis over elkaar en wederzijds begrip neemt toe. De Universiteit van Oxford evalueerde het project positief.[32]

Ook de aanpak van arbeidsmigranten in de Gemeente Rotterdam ontstond niet enkel om de situatie van arbeidsmigranten te verbeteren; het project werd in de eerste plaats gestart om de leefbaarheid en

25 Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2020). *Samenleven in verscheidenheid. Beleid voor de migratiesamenleving*. Den Haag: WRR. **26** Rath, J. (2009). The Netherlands: A reluctant country of immigration, *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* 100: 764-781; Van Amersfoort, H. & Surie, B. (1987). Reluctant hosts: Immigration into Dutch society, 1970-1985, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 32: 323-346. **27** Als Fleur Bakker ergens van baalt, denkt ze aan de woorden van artiest Kae Tempest: 'draag jezelf', *Trouw* 11 februari, 2024. **28** Gesprek met Wilma Roozenboom op 12 augustus 2026. **29** Ghorashi, H. (8 maart 2016). Het gevaar van het enkelvoudig verhaal. *KIS*. Blog.

30 Hans Boutellier (2021). *Het nieuwe westen*. Amsterdam: Van Gennep. **31** Werkbezoek bij *A Beautiful Mess* Utrecht op 7 september 2026. **32** Kremer, M. & Vergeer, S. (2021). Zet de deuren van asielzoekerscentra wagenwijd open naar de buurt, *Sociale Vraagstukken* 14 september, 2021.

Fotografie: Inge van Mil

de veiligheid in de buurt te verbeteren (zie p. 22). En ASML investeert in de hele regio Eindhoven. Het bedrijf in een ietwat ronkende tekst op zijn website: 'We koesteren het authentieke Veldhovense dorpsgevoel en versterken de onderlinge verbondenheid tussen internationaal talent en onze waardevolle lokale gemeenschappen in Brabant.' Bij dat zoeken naar verbinding hoort de erkenning dat samenleven niet altijd soepel verloopt. Het vergt oefening. Het is niet altijd de makkelijkste weg voor werkgevers om statushouders aan te nemen – er moet evengoed aandacht zijn voor de collega's van een nieuwkomer op de werkvloer (zie p. 18). En in zijn boek over *Thuis in Oss*[33] beschrijft Angelo Schuurmans lastige dilemma's in het samenleven. Daarin schrijft hij dat het even slikken is als hij na verdrinking van een zesjarige bewoner direct zwemles wil regelen voor bewoners van de opvang. Hij beseft dat zij niet kunnen voorgaan – er staan al heel veel anderen op de wachtlijst. Soms kan de taart nu eenmaal niet groter worden gemaakt om eerlijk te delen.

Hoe deze lokale initiatieven beter landelijk te steunen en te benutten

Verandering via kleine stapjes gaat sneller dan grootschalige geplande verandering, schrijft de eerder aangehaalde bestuurskundige Katrien Termeer. Maar die kleine stapjes moeten wel optellen. En dat vergt wel degelijk aandacht van de landelijke politiek. De overheid zou al die vernieuwing moeten herkennen, waarderen en mede-initiëren, en niet enkel in een faciliterende rol, schrijft zij. Het is wenselijk dat de overheid al haar creativiteit en mogelijkheden inzet om schadelijke polarisatie tegen te gaan en de veerkracht in de samenleving verder te vergroten. Rijksambtenaren moeten zeker niet alle initiatieven overnemen, maar net zomin, zoals decennialang gezegd is, 'op hun handen gaan zitten': bottom-up kan niet zonder top-down-support.[34] Waarvoor kunnen zij hun mouwen opstropen?

Laat het systeem niet leidend zijn maar het initiatief

Meer langetermijnvisie en -afspraken

Doordat niet erkend wordt dat we een migratiesamenleving zijn, is er weinig landelijke aandacht voor een visie op hoe we nu en in de toekomst samenleven met migratie. Lokale initiatieven krijgen slechts zelden de politieke aandacht die ze nodig hebben en worden zelfs gehinderd door de korte beleidshorizon. De politiek is in toenemende mate vluchtig. We hebben nu al het vierde kabinet binnen vijf jaar, inclusief wisselingen van het parlement. Tel daarbij op de roulatie van ambtenaren – en niet alleen aan de top – en zie het recept voor het *short-termism* in beleid.[35] En zeker op het terrein van vluchtelingen, inclusief de Oekraïners, is kortetermijndenken aan de orde van de dag: het beleid staat in een continue crisismodus.[36] Er worden dan ook weinig langjarige afspraken gemaakt. De wethouder van Arnhem zegt daarom dat hij niet meer in de wachtstand wil staan door onduidelijkheden vanuit Den Haag (zie p. 14).

33 Angelo Schuurmans (2026). *Dit boek gaat over mensen*, . Amsterdam: Boekerij. **34** Engbersen, R. e.a (red.) (2005). *Dorpsbewoners maken het dorp. Toolkit bewonersparticipatie platteland.* NIZW, Landelijk Centrum Opbouwwerk, Partoer, Prisma Brabant en Scoop. Utrecht NIZW; dat sluit ook aan bij wat ook wel positieve bestuurskunde genoemd wordt, zoals mooi beschreven in het boek *Zo kan het ook* van Paul 't Hart e.a. (2025). **35** Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2025). *Deskundige overheid*. Den Haag: WRR; DenkWerk (2026). *Democratie in revisie. Naar een bestuur dat weer tastbare resultaten behaalt.* **36** Scholten, P. & Schrover, M. (2026). Voorbij het gevoel van beleidscrisis in 2050: wat als de beleidsuitvoering wel serieus wordt genomen? In: Kremer, M. & Roemburg, E. (2026). *Vlucht naar voren*. Amsterdam: Van Gennep; Adviesraad Migratie en Raad voor het Openbaar Bestuur (2025). *Asielopvang als maatschappelijke opgave*; Adviesraad Migratie en Raad voor het Openbaar Bestuur (2022). *Asielopvang uit de crisis*; Adviesraad Migratie (2023). *De prijs van tijdelijkheid. Perspectief voor Oekraïense ontheemden in Nederland.*

Die cultuur van *short-termism* zit echter diep, aldus Termeer. Al heel erg lang worden subsidieregelingen opgetuigd en afgebroken, bijvoorbeeld rond huisvesting voor statushouders of arbeidsmarktoeleiding. Een niet-aflatende projectencarrousel en eeuwige pilots waarin geen enkele *scale-up* of enig toekomstperspectief wordt verankerd. Maar langjarige landelijke afspraken en financiering zijn juist hard nodig voor lokale maatschappelijke initiatieven – vaak *ups-and-downs* belevend – die proberen uit te bouwen. Daarnaast worden inspirerende initiatieven geholpen door heldere landelijke regels. Wie bijvoorbeeld asielmigranten aan het werk wil helpen, heeft te maken met heel veel verschillende gemeenten, die allemaal andere regels hanteren. De goede voorbeelden waarvan je hoopt dat die uiteindelijk toegankelijk zijn voor iedereen, zijn dus gebaat bij toekomstgericht landelijk beleid.

Kortom, goed bestuur betekent ook het hebben van een langetermijnvisie en daaraan vasthouden. Lokale dynamiek behoeft landelijke zekerheid en een vooruitziende blik.

Regels aanpassen aan maatschappelijke initiatieven in plaats van andersom

En durf eens wat vaker los te laten, ook al kan het wel eens misgaan. Door ruimte te maken in de regels kan positieve dynamiek beschermd worden. Angelo Schuurmans liep in Oss op tegen een protocol van het COA, een programma van eisen van 47 pagina's hoe een asielopvang eruit moest zien.[37] Draai het eens om en verander de regels die in de weg zitten. Laat het systeem niet leidend zijn maar het initiatief, schrijft Tine de Moor.[38] Want er zijn heel wat maatschappelijke initiatiefnemers die liever niets (meer) met de overheid te maken hebben. Bart Dikkeschei van Heroyam: 'Aan de overheid trekken, is niets voor ons. Te frustrerend' (zie p. 18). Ze zien op tegen bureaucratische hobbels en langdradige procedures waar geen eind aan komt. Wie werkelijk wil inzetten op *small wins* die bijdragen aan 'samenleven', moet de in beton gegoten subsidieregelingen loslaten.

Sommige initiatieven komen juist niet van de grond

Actieve burgers die initiatief nemen, worden nogal eens overvraagd in een doorgeslagen verantwoordingscultuur. Er is echt een andere logica van burgers dan van de overheid, en vaak een andere timing. Initiatieven gaan niet altijd goed, er is vaak gedoe, gemeenschappen zijn nu eenmaal dynamisch.[39] Nu nog zijn maatschappelijke initiatieven te vaak afhankelijk van individuele ambtenaren die hen wel willen helpen – de 'witte raven van het systeem'.[40] Moeten niet alle ambtenaren anders gaan kijken? Zodat er innovaties kunnen ontstaan die best wel eens mogen mislukken. Zeker als initiatieven gericht zijn op beter samenleven, kan het soms best ingewikkeld zijn, zagen we al eerder. In dit magazine worden logischerwijs alleen bestaande voorbeelden getoond. Het is eveneens belangrijk te erkennen dat in Nederland sommige innovatieve initiatieven juist niet van de grond komen, onder meer door strikte landelijke regelgeving. Denk bijvoorbeeld aan het idee van *community sponsorships* waar een gezelschap, zoals

37 Angelo Schuurmans (2026). *Dit boek gaat over mensen*. Amsterdam: Boekerij. **38** De Moor, T. e.a. (2025). Burgercollectieven aan het roer? In co-creatie met de overheid naar succesvolle transities, *Bestuurswetenschappen* (79) 1: 64-83. **39** Hilhorst, P. e.a. (2025). *De belofte van de gemeenschap & zeven belemmerende mythes.* Amsterdam: Ben Sajet Centrum. **40** Edelenbos, J., & Van Meerkerk, I. (Eds.) (2016). *Critical reflections on interactive governance: Self-organization and participation in public governance.* Elgar Online

Fotografie: pexels – Anastasia Shuraeva

Fotografie: VluchtelingenWerk Nederland

een clubje buren, vluchtelingen mag uitnodigen, mits ze hen begeleiden en garant staan. Canada is daar bekend om geworden, maar het bestaat inmiddels ook in Duitsland, Frankrijk en Italië.[41] Wie meer wil bouwen aan gemeenschappen, zou het dus moeten omdraaien: het systeem meer aanpassen aan lokale maatschappelijke initiatieven. Termeer gebruikt het voorbeeld van het Repair Café, waar mensen hun kapotte spullen kunnen brengen en waar op kleine schaal wordt gewerkt aan duurzaamheid. Het maatschappelijk initiatief verspreidde zich door het hele land. Inmiddels worden ook bedrijven aangesproken om geen producten meer te maken die niet gerepareerd kunnen worden en wordt er aangedrongen op wetgeving die reperatie stimuleert. Ze laat daarmee zien hoe *small wins* kunnen leiden tot positieve maatschappelijke veranderingen. Kan dit ook niet wat vaker op het terrein van de migratiesamenleving?

Kennisontwikkeling en -verspreiding van positieve lokale initiatieven

In dit essay zien we talloze mooie voorbeelden die gericht zijn op het beter samenleven. Overheidsorganisaties zouden veel meer kunnen bijdragen aan het verspreiden, verbreden en verdiepen van al die *small wins*, schrijft Termeer.[42] Laat dus geen duizend bloemen bloeien die weinig beklijven en snel verwelken. Lokale overheden en maatschappelijke initiatieven vinden elke keer weer opnieuw het wiel uit en er wordt te weinig gedaan aan wetenschappelijke onderbouwing.[43] Waarom is er zo weinig goed georganiseerde kennisuitwisseling die al die lokale dynamiek aan elkaar verbindt?[44]

Misschien komt het gebrek aan rijkssteun doordat de nationale overheid zichzelf meer zou moeten verdiepen in het lokale. Hoewel topambtenaren steevast graag het veld in willen voor contacten met burgers, uitvoering en maatschappelijke organisaties, blijkt in de dagelijkse praktijk dat ze dat weinig doen.[45] Dat geldt net zo goed voor politiek Den Haag. Zo zegt Femke Halsema in een interview met *Binnenlands Bestuur*: ‘Ik schaam me wel eens voor de jaren dat ik parlementariër was en te weinig belangstelling voor het lokaal bestuur had.’[46] De directeur van de VoorleesExpress roept politici en bestuurders daarom op om gewoon te komen voorlezen (zie p. 26).
Met de decentralisaties is kennisverspreiding en kennis-ontwikkeling doorgeschoven naar gemeenten zelf, maar die hebben hun handen vol en ontberen het overzicht. Het zou goed zijn als veel meer lokale initiatieven beter onderzoeksmatig worden onderbouwd, zoals dat is gebeurd bij Plan Einstein. En dat de lessen daaruit beter worden verspreid. Talloze initiatieven in allerlei gemeenten helpen asielzoekers en statushouders nu aan het werk, maar wat werkt het beste? Het onderzoek naar wat goede maatschappelijk ingebedde asielopvang is, kan op één hand geteld worden, terwijl het zo’n belangrijke *testcase* is.[47] Dat vergt dus echt veel meer inzet van de Rijksoverheid dan nu het geval is om te investeren in een goede kennisinfrastructuur.[48]

Tot slot

Er zijn dus heel veel optimistische initiatieven van eigen bodem, maar is er landelijk een goede voedingsbodem? Voor het steunen en opschalen van de ‘kleine successen’ is er geen helder aanspreekpunt, lokale initiatieven passen vaak niet binnen één departement: er is geen ministerie voor Samenleven.[49] Iedereen en niemand is hier verantwoordelijk voor. Tegelijkertijd is een samenhangende landelijke overheid hard nodig – voor de lange termijn, voor landelijke regels, om kennis te verdiepen en te verspreiden – om zo te zorgen dat iedereen de vruchten kan plukken van de optimistische initiatieven.

We krijgen veel inzicht door te kijken naar alle positieve lokale voorbeelden, zoals Sandra uit Engelen al zei. Dat iederéén in staat gesteld moet worden om naar vermogen een bijdrage te leveren aan de samenleving. Dat samenleven evengoed een kwestie is van doen, van vertrouwen opbouwen en samenwerken en dat we daarin moeten oefenen – met wederkerigheid als uitgangspunt. Dat helpt om affectieve polarisatie – ‘wij-zij- denken' – te voorkomen. En er is niet alleen boosheid en angst in de samenleving, er is ook optimisme en daadkracht. Misschien zijn we wel veerkrachtiger dan we denken. Een samenleving is niet statisch – die is dynamisch. Of zoals dichter Amanda Gorman het verwoordde bij de inauguratie van Joe Biden: *Somehow we’ve weathered and witnessed a nation that isn’t broken, but simply unfinished*. De samenleving is niet gebroken, maar simpelweg onaf.

Fotografie: Tijmen Berens

41 Vermeulen, M. (2025). *Als Den Haag het niet doet, doen deze burgers het wel: zo bouw je een beter asielsysteem*. De Correspondent. **42** Termeer, K. (2025). Neem kleine, betekenisvolle stapjes: Leren van landbouwinnovatie in Brabant. In: ’t Hart, P., Van Dorp, E. J. & Verheul, W.J. (red.), *Zo kan het ook. Leren van successen in het openbaar bestuur* (p. 191-212). Den Haag: Boom. **43** WRR (2006). *Leren van de praktijk: gebruik van lokale kennis en ervaring voor beleid* - 12. Amsterdam: AUP. **44** Er zijn inmiddels enkele zelf georganiseerde kennisnetwerken, bijvoorbeeld Wiltgroei over asielopvang of de *Civil Society Hub*, waarin Opora lokale initiatieven ondersteunt (zie p. 34). Dat is waardevol, maar die netwerken ontbreekt het vaak aan een stevige langjarige financiële input van rijkswege of een robuuste wetenschappelijke basis. **45** Van Dorp, Erik-Jan (2022). *Senior Civil Servants’ Craftwork*. Proefschrift Universiteit Utrecht. **46** ‘Het lokaal bestuur is een verademing’, *Binnenlands Bestuur* 19 december, 2024. **47** Miellet, S., Van Liempt, I., Zill, M., Geuijen, K. (2026). *Wat is goede asielopvang?* Onderzoek in opdracht van de Adviesraad Migratie. **48** Het Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS) is daar een voorbeeld van, maar heeft nog onvoldoende volume. Het is geen kennisinstituut dat alle thema’s dekt en diepgaand onderzoekt wat werkt en dat verspreidt. **49** Zie de brief van de Adviesraad Migratie aan de minister van Migratie en Samenleven (2021), adviesraadmigratie.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2021/12/09/brief-aan-minister-van-migratie-en-samenleven-kopie/20121209++Brief+aan+minister+van+Migratie+en+Samenleven.pdf

'In nieuwe wijken horen permanente opvanglocaties'

Een interview met wethouder Financiën, Wonen en Vluchtelingen Paul Smeulders

Hoe verklaart u de gastvrije houding in Arnhem?
Wethouder Financiën, Wonen en Vluchtelingen Smeulders: 'Arnhem is al jaren een sociale, vrij progressieve stad. Daarbij heeft Arnhem zelf nog niet zo heel lang geleden de andere kant gekend. Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog moest bijna heel Arnhem vluchten. Veel families in Arnhem kennen verhalen over hoe het is om zelf opvang te vragen, om bijna een jaar lang niet te weten wanneer je weer naar huis kunt. Voor een deel zit gastvrijheid in ons DNA.'

Hoe vertaalt de gemeente die gastvrijheid naar het opvangbeleid?
'Staatssecretaris Van der Burg belde een paar jaar geleden regelmatig met de vraag of we meer mensen konden opvangen, en we zeiden altijd ja. Op een heidag van het college van B en W in 2023 concludeerden burgemeester Marcouch en ik dat we al 2.000 mensen opvingen en dat het heel goed ging. We zeiden toen ook: "Die tijdelijke locaties; wie houden we nu eigenlijk voor de gek?" Iedereen in de raad, van links tot rechts, begrijpt dat permanente opvang voordelen heeft. Er is minder onrust, je kunt meer investeren in voorzieningen en meer verbinding maken met de buurt. Bovendien, als je kijkt naar de tekorten op de arbeidsmarkt en de vergrijzing: we hebben die mensen nodig.'

Arnhem besloot om structureel 2.000 mensen op te vangen in plaats van de 700 mensen die de Spreidingswet voorschreef: hoe ging dat?
'Het korte antwoord: we kijken niet wat we moeten doen, maar wat in en bij Arnhem past. We vangen nu ruim 3.000 mensen op, vaak in tijdelijke opvanglocaties. 2.000 permanente plekken vinden we realistisch. In 2024, vlak voor er een nieuw, rechts kabinet aantrad, sloten we een overeenkomst met het COA voor de komende dertig jaar. Zo konden we onze eigen koers veiligstellen en andere gemeenten laten zien: zo kan het ook. Wij konden vervolgens verder, terwijl veel andere gemeenten in de wachtstand stonden door landelijke onduidelijkheid.'

Inspiratie van eigen bodem | Hoe lokale initiatieven richting kunnen geven aan landelijk samenleefbeleid

Verre binding Cultuurfestival – voor Arnhemmers van hier en van ver

'The activities I do here, they help me to learn the language, do sports, and do all the activities that I want to do, and to be out of the camp, out of the negative atmosphere, and find myself in a cozy situation, where people make me feel that I am accepted and no one hates me or no one rejects me based on where I am from or what`s my religion.'

Ali, deelnemer CONNECT

IMPACT

Ronald van Aalten, regiomanager bij het COA: ‘Dat Arnhem met het COA de afspraak voor 2000 duurzame opvangplekken heeft gemaakt, is echt uniek. Vanuit het COA zijn wij daar ontzettend blij mee. Het maakt onze samenwerking veel constructiever. Waar bij andere gemeenten vooral de problemen op tafel komen, is in Arnhem de insteek: we gaan dit met elkaar doen. De gemeente, het COA en alle andere maatschappelijke partijen die betrokken zijn. We zijn ook blij met de keuze om voor grootschaliger opvanglocaties van minimaal 350 inwoners te gaan. Dat maakt het mogelijk om meer voorzieningen op locatie te bieden, van een sportveld tot een leslokaal en docenten, tot permanente gezondheidszorg op locatie. Daarnaast willen we kijken hoe de verschillende nog te bouwen locaties van elkaars voorzieningen gebruik kunnen maken.’

‘Omdat Arnhem voor een groot aantal opvangplekken gaat en investeert in goede samenwerking tussen de betrokken partijen, kunnen wij meer dan gebruikelijk doen om het streven naar "meedoen vanaf dag één" vorm te geven. Wellicht kunnen bijvoorbeeld ook mensen die niet onder de doelgroep van het COA vallen in de toekomst onze taallessen volgen.’

Fotografie: Ruimtekoers/Gemeente Arnhem

Deelnemer aan activiteiten van CONNECT Arnhem in cultureel centrum Rozet

‘Arnhem is een voorbeeldstad als het gaat om de opvang van asielzoekers en Marcouch is een burgemeester die altijd wil helpen, een mens die zijn verantwoordelijkheid pakt, net als zijn college, zijn raad en zijn stad. Arnhem dankjewel.`

Eric van der Burg, voormalig staatssecretaris van Asiel en Migratie

Wat is het belangrijkste inzicht dat u in het vormgeven van deze permanente plekken hebt opgedaan?

‘Opvang alleen is niet genoeg. We hebben vrij snel programma’s voor cultuur en sport opgezet, programma’s als CONNECT, die verbinding en initiatieven van zowel nieuwkomers als Arnhemmers stimuleren en financieel ondersteunen. Van yogalessen die gegeven worden door nieuwkomers tot festivals in azc’s. Daarnaast hebben we naar aanleiding van een motie van de VVD het beleidskader Arnhem Gastvrije stad voor de periode 2025-2035 opgesteld. Hierin doen wij onder andere voorstellen voor deelname aan taalles en oriëntatie op werk vanaf dag één, ondanks dat dit wettelijk niet verplicht is. Dit beleidskader is begin dit jaar bijna unaniem door de raad aangenomen.’

Wat valt u verder op in het vormgeven van permanente plekken?

‘Het is het gemakkelijkste om azc’s mee te nemen in de gebiedsontwikkeling. In Rijnpark, een van de grootste gebieds-ontwikkelingsprojecten in Gelderland, komen 7.000 woningen, 5.000 werkplekken en 800 opvangplekken voor vluchtelingen. Daar is geen discussie over geweest. We gaan een nieuwe wijk bouwen. Wat hoort daarbij? Dat we mensen opvangen. Dat gaan we op een goede manier integreren. Het worden geen azc’s met een hoog hek eromheen dat schreeuwt: kom vooral niet! De twee azc’s gaan in de wijk functies vervullen waarvan ook andere wijkbewoners gebruikmaken.’

Wat is het spannendste wat jullie de afgelopen periode hebben gedaan?

‘Ik merk soms dat ook in Arnhem het sentiment verandert door hoe in de landelijke politiek en de media over vluchtelingen en asiel gesproken wordt. Het doet iets met inwoners als die de minister horen zeggen dat het vreselijke mensen zijn die weg moeten. Ik vond het openen van de nieuwe locatie van CONNECT met daarin het restaurant *A Beautiful Mess* spannend. We wilden een plek waar Arnhemmers en nieuwkomers elkaar op gelijkwaardige basis konden leren kennen. Het restaurant in de iconische openbare bibliotheek in het centrum stond al even leeg. Nu is dit een heel positieve plek waar nieuwkomers en Arnhemmers elkaar ontmoeten en samen eten. Maar voor de opening dacht ik wel: als het kabinet met minister Faber hierachter komt, gaat per direct de stekker eruit. Uiteindelijk viel het kabinet rond diezelfde tijd.’

Wat zou u wethouders willen adviseren die wel iets zien in de Arnhemse aanpak, maar een kritische gemeenteraad achter zich hebben?

‘Kom vooral eens kijken hier of op andere plekken waar het best goed gaat. Wat gebeurt hier nou echt? Neem je gemeenteraad mee. En staar je niet blind op één informatieavond. Dat is één avond in tien jaar! Het is het meest pittige deel van een opvanglocatie regelen. Heb ook oog voor de vrijwilligers die zich aanmelden, sportclubs die iets willen betekenen. Dat we vooral de rellen in de media zien, is super eenzijdig.’

Heroyam investeert in gemotiveerde werknemers die blijven

In gesprek met Bart Dikkeschei, co-founder van Heroyam

'Wij laten ze zien wat zij aan de nieuwe collega's hebben'

Fotografie: Heroyam

Nataliia (uit Oekraïne) aan het werk bij Gom Schoonmaakdienst

Bart Dikkeschei, *co-founder* van Heroyam: 'Toen de oorlog in Oekraïne uitbrak, was ik net een paar maanden daarvoor van Kiev naar Zwolle terugverhuisd. Ik heb toen de mensen die ik in Kiev had leren kennen een bericht gestuurd: als ze een huis zochten, kon ik wel iets voor ze regelen. Ik kende genoeg mensen met lege kantoorpanden waar wel een aantal keukens in gedrukt konden worden. Woningen bleken niet nodig – als de wil er is, zijn we in Nederland blijkbaar in staat om in een paar maanden tijd 120.000 opvangplekken te regelen. Tegelijkertijd waren ze in Brussel bezig met een speciale bescherming voor Oekraïense ontheemden en werd duidelijk dat zij gelijk mochten werken. Al die mensen zouden waarschijnlijk naar de Randstad gaan. Konden we niet iets meer voor hen betekenen?'

'Samen met Hans Drijver, met wie ik Heroyam heb opgestart, zag ik kansen voor een sociaal detacheringsbureau met bestaansrecht in de markt. Als je mensen echt wilt helpen, moet je een motor bouwen die kan blijven draaien en niet afhankelijk is van subsidies. Aan overheden trekken, is niet iets voor ons. Te frustrerend.'

'Er is een enorm tekort aan arbeidskrachten in allerlei sectoren, maar bedrijven gaan eerder voor arbeidsmigranten dan voor Oekraïners en asielzoekers, waar we ons sinds 2023 ook op richten. Ontheemden, maar vooral asielzoekers, vragen meer uitzoekwerk qua vergunningen. Om een asielzoeker te kunnen detacheren, moet je minimaal vijf weken wachten op het UWV en moet je vaak achter een gemeente aan voor een burgerservicenummer – en er gelden hoge boetes als het misgaat. Wij nemen dat uitzoekwerk op ons; daarom hebben we voor een detacheringsconstructie gekozen. We kunnen niet eerst weken investeren in de aanvraag van vergunningen en willen niet werken met bedrijven die morgen mensen nodig hebben en ze aan het eind van de week weer terugsturen.'

'Daarnaast investeren wij in het begeleiden van deze mensen en de bedrijven. Sommige werknemers hebben bijvoorbeeld meer begeleiding nodig om de eerste werkdagen op tijd te komen – om te begrijpen dat dat in Nederland een ding is. We hebben meegemaakt dat de werkvloer tijd nodig heeft om open te staan voor het werken met asielzoekers en ontheemden. Deze mensen zijn met hun werk en de werkdruk bezig en denken: straks krijg ik er zo eentje bij die geen Nederlands spreekt. Je moet hun laten

Inspiratie van eigen bodem | Hoe lokale initiatieven richting kunnen geven aan landelijk samenleefbeleid

zien wat zij aan de nieuwe collega's hebben: lagere werkdruk, langere pauzes, collega's die langere tijd blijven. Succesverhalen delen. Bij een van onze grote klanten was de werkvloer na een paar maanden om.'

'Een derde pijler van ons werk is dat wij vanuit Heroyam in taal investeren. Taaltrainingen toegespitst op het werk dat mensen doen, zodat ze ook het jargon beheersen. De taaltrainingen die we ontwikkelen, verkopen we weer door aan andere bedrijven. Zo houden we het rendabel.'

'Wat het bedrijven oplevert om met ons te werken? We kosten inderdaad meer, maar wij leveren gemotiveerde werknemers die blijven. Veel grote bedrijven zijn verslaafd geraakt aan het werken met arbeidsmigranten, maar het verloop onder deze werknemers is heel hoog. Bedrijven waar wij voor werken, hebben ambitieuze doelstellingen op het gebied van *social return on investment* [SROI, red.] en zijn vaak familiebedrijven. Oekraïners en asielzoekers zijn mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt; investeren in het aannemen van deze mensen is een slimme manier om je SROI-waarde te vergroten.'

'Er zijn trouwens ook bedrijven waar we niet mee werken. We doen geen kippen, want dat vind ik echt ongelofelijk klotewerk. Ook open teelt, glastuinbouw en verkeersregelaars – om er maar een paar te noemen – doen we niet. Tegelijkertijd merken we dat een groot deel van de asielzoekers laaggeschoold werk zoekt. Daar moeten we realistisch in zijn. Niet iedereen kan kenniswerker worden, maar wel iedereen kan van waarde zijn voor de samenleving.'

'Niet iedereen kan kenniswerker worden, maar wel iedereen kan van waarde zijn voor de samenleving'

Fotografie: Heroyam

Co-founder Hans Drijver (Heroyam) op bezoek bij de werkplek van Samuel (uit Ethiopië) bij Vebego Groen

IMPACT

Sonya Norenko (24), jobcoach bij Heroyam: 'Soms wandel ik door de stad en zie ik onze medewerkers samen chillen en een wijntje drinken op het terras. Je kent hun verhaal, je weet dat ze uit een oorlogssituatie komen. Ze hadden nooit kunnen bedenken dat ze in Zwolle zouden eindigen – een stad waarvan ze misschien nooit eerder hadden gehoord. Maar nu hebben ze een nieuwe kans gekregen dankzij hun werk. Wat ik mooi vind aan mijn werk, is dat ik deze mensen kan helpen om even hun zorgen te vergeten en te genieten van het leven.'

Fotografie: Gemeente Rotterdam

INITIATIEF ROTTERDAM

EU-migranten werken én leven hier

In gesprek met Karin Wolters, programmamanager EU-arbeidsmigranten Rotterdam

'Met diegenen die snel weer aan het werk kunnen, gaat het in korte tijd weer de goede kant op'

Fotografie: Antoni Czarczyński

EU-consulent op het Rotterdamse Work in NL-Infopunt

In coronatijd zag Rotterdam een enorme toename van dakloze EU-arbeidsmigranten. Oud-burgemeester Aboutaleb trok zich het lot van deze mensen aan. Hij was in die tijd één dag per week in Carnisse (Rotterdam-Zuid) en sprak met velen van hen. Het toenmalige college van B en W pleitte vervolgens als eerste college in Nederland voor een integrale aanpak op EU-arbeidsmigratie. Niet alleen op het vlak van huisvesting; ook op het gebied van zorg, handhaving, informatievoorziening en veiligheid was meer nodig.

Karin Wolters, programmamanager EU-arbeidsmigranten Rotterdam: 'Inmiddels zijn we vijf jaar verder en werken we vanuit vier actielijnen.'

'In 2021 zijn we begonnen met de eerste lijn: Het verbeteren van de informatievoorziening en de dienstverlening aan EU-arbeidsmigranten. Dat was echt uitvogelen: Waar hebben deze mensen recht op en hoe bereiken wij hen beter? Onze centrale boodschap is nu: Als je iets wilt weten over huisvesting, zorg, werk: kom naar het Work in NL-Infopunt! Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat de collega's aan al onze balies actuele kennis hebben over de rechten en plichten van EU-arbeidsmigranten.'

'De tweede actielijn, waarmee we in 2024 zijn gestart, gaat over goed werkgever- en opdrachtgeverschap. Als gemeente zien we EU-arbeidsmigranten vaak pas als het misgaat, maar werkgevers trekken hen aan. We zijn in Polen en Roemenië op werkbezoek geweest en Stichting Barka [een Poolse stichting die sinds 2012 kwetsbare en dakloze EU-burgers in Nederland begeleidt, red.], die met ons mee was, vertaalde een paar vacatureteksten die uitzendbureaus daar verspreiden. Je hoeft alleen de volgende dag om 9.00 uur met je tas te kunnen klaarstaan en je hebt een baan, een huis en een zorgverzekering in Nederland. Meestal blijkt dit te mooi om waar te zijn en zijn mensen eigenlijk al in de problemen voor ze een dag hebben gewerkt. Het komt regelmatig voor dat EU-arbeidsmigranten hun salaris te laat uitbetaald krijgen en wel al voor hun woning moeten betalen.
Waar bestaat goed werkgeverschap voor EU-migranten uit? Dat hebben we als gemeente met enkele koplopers uitgezocht en inmiddels hebben we met zes partijen een lokale coalitie

Kijktip

De documentaire *Weerbare Polen op Zuid* (2025) laat het verhaal van een aantal Polen in Rotterdam zien. Wat houdt hen bezig? Hoe werken zij aan hun toekomst? En, hoe steunen zij elkaar?

Goed werkgeverschap gevormd. Ons convenant vormde de inspiratie voor een landelijk convenant dat er nu ligt.'

'De derde actielijn gaat over het verbeteren van de leefbaarheid van onze wijken. Hiervoor voeren wij de Wet goed verhuurderschap goed uit en zetten wij in op het terugdringen van arbeidsuitbuiting. Met dit laatste zijn we vijf jaar geleden gestart. Hoewel de Nederlandse Arbeidsinspectie hiervoor is, wilden wij met lokale handhavingsinstanties om tafel om te zien wat er nog meer kon. Dat bleek gigantisch veel te zijn! Zo nodigt de projectleider Arbeidsuitbuiting allerlei toezichthouders uit voor gezamenlijke controles op bouwplaatsen op Rotterdams grondgebied. De verschillende ketenpartners kennen elkaar inmiddels beter en ook de Arbeidsinspectie is blij met ons: we leveren goed opgebouwde dossiers aan, waardoor zij gerichter controles kunnen uitvoeren.'

'We zien dat mensen hun cultuur met meer trots uitdragen'

'Ook werken wij aan het terugdringen van dakloosheid van EU-arbeidsmigranten. Voor veel gemeenten is het onduidelijk of deze groep wettelijk gezien recht heeft op opvang. In Rotterdam hebben we voor hen een tijdelijke opvanglocatie ingericht, vanwaaruit wij hen aan perspectief proberen te helpen. Ze zijn er, dus we moeten wat!. Met diegenen die snel weer aan het werk kunnen, gaat het in korte tijd weer de goede kant op. Diegenen die niet kunnen werken, proberen wij in deze opvang de juiste zorg te bieden of te helpen met terugkeer naar hun eigen land.'

'De laatste actielijn gaat over het vergroten van zelfredzaamheid en perspectief. Een hardnekkig verhaal is dat veel mensen seizoensarbeider zijn, maar wij zien al jaren: de grootste groep mensen woont hier vaak al tussen de vijf en vijftien jaar. Zij blijven hier wonen. Dit vraagt om andere ondersteuning, vooral voor kinderen die hier opgroeien, die de taal soms nog beperkt spreken. Er ligt een enorm vraagstuk op het gebied van scholing en zorg, dat Rijk en gemeenten samen moeten oppakken.

Fotografie: David Rozing

In Rotterdam hebben we de afgelopen jaren onder andere geïnvesteerd in het versterken van de zelforganisatie van deze nieuwe Rotterdammers. Een geslaagd voorbeeld hiervan is Huiskamer De Horizon, opgezet door Poolse en Bulgaarse mensen. Hier organiseren zij onder andere activiteiten voor kinderen, evenementen rondom de verkiezingen, maar ook bijvoorbeeld Bulgaarse feesten waar Bulgaren uit heel Nederland op afkwamen. We zien dat mensen hun cultuur met meer trots uitdragen, dat ze hier leven in plaats van alleen werken. Dat is de opgave voor de komende jaren voor Rotterdam en heel Nederland: EU-arbeidsmigranten ondersteunen bij het opbouwen van een volwaardig leven hier.'

De Rotterdamse aanpak EU-arbeidsmigratie heeft waardevolle inzichten, ervaringen en lessen opgeleverd. Om andere gemeenten en ketenpartners te inspireren, zijn deze gebundeld in een online magazine: www.magazines.rotterdam.nl/arbeidsmigratie.

'De belangrijkste impact die ik zie is dat mensen elkaar motiveren om voorbij die stagnatie te komen'

Feestelijke opening Huiskamer De Horizon, september 2025

IMPACT

Alicja Podgorska, Poolstalig coördinator van Huiskamer De Horizon: 'Als arbeidsmigrant kies je ervoor om te migreren, maar het is niet altijd makkelijk. Als ik het moet samenvatten, is het grootste probleem van veel Poolse mensen dat ze gestagneerd zijn. Zij kwamen naar Nederland met de gedachte om snel een betere baan en een goede woning te hebben, maar ze blijven werk doen onder hun niveau en hebben geen woning maar een kamer of een matras op de grond. Ze hebben zelf gekozen voor een leven waar ze nu niet blij mee zijn.'

'In De Horizon bieden wij Poolse en Bulgaarse migranten een plek om elkaar te ontmoeten, om in de avond gratis taalles te volgen, naar een mama-ochtend te komen of aan een verslaving te werken in de AA-groep. En wij bieden een realistisch perspectief. Wij zeggen dat mensen minimaal één tot drie jaar in de taal moeten investeren, en we vertellen over de kansen voor ondersteuning vanuit instanties. Veel Poolse mensen vertrouwen overheidsinstanties niet, ook in Polen niet, en zo lopen ze steun mis.'

'De belangrijkste impact die ik zie sinds we in september 2025 geopend zijn, is dat mensen elkaar motiveren om voorbij die stagnatie te komen. Uit de impasse komen, is het moeilijkste van alles. Die leuke vrouwen die bij ons op de mama-ochtenden komen die tegen elkaar zeggen: "Jij kan het! Jij kan de taal leren, een cursus geven, vrijwilligerswerk doen. Wij staan achter je." Eigenlijk heb je in zware tijden niks anders nodig dan elkaar.'

'Taal is van ons samen'

In gesprek met Annet Stegeman, directeur van de VoorleesExpress

Fotografie: Angeline-Swinkels

Annet Stegeman, directeur van de VoorleesExpress: 'Dit jaar bestaan we twintig jaar. In die tijd is de VoorleesExpress gegroeid van een initiatief van twee zussen in Kanaleneiland die meer verbinding zochten met de mensen in hun buurt, naar een stichting die meer dan zestigduizend gezinnen in Nederland heeft bereikt. De meeste van onze vrijwilligers combineren de VoorleesExpress met hun baan, maar we hebben ook studenten en gepensioneerde mensen. Vrijwilligers komen twintig weken, één uur per week bij een gezin om het taalplezier te vergroten. Dat kan via voorlezen zijn, maar ook via samen spelen, kletsen of een liedje zingen.'

Meer durven praten

'Vanwege privacywetgeving weten wij de afkomst van de kinderen die onze vrijwilligers bezoeken niet, maar 93 procent van hen groeit op in meertaligheid. Kinderdagverblijven en scholen kunnen kinderen aanmelden die thuis niet zo veel met taal bezig zijn. De positieve aandacht voor taal van onze vrijwilligers heeft al een enorm effect op hun zelfvertrouwen – 80 procent van de scholen geeft terug dat kinderen na twintig weken VoorleesExpress meer durven te praten, zich beter kunnen uiten en weten: mijn eigen taal is ook heel belangrijk!'

'In veel gezinnen lukt het om ouders de waarde van meertaligheid te laten zien en ook hun taalvertrouwen te vergroten'

Eigen taal succesfactor

'Thuis de eigen taal blijven spreken, is een heel belangrijke succesfactor in het ontwikkelen van taalplezier. Dit is een inzicht van de laatste jaren. Ouders in de gezinnen waar wij komen, weten dit vaak niet. Zij zijn onzeker over welke taal zij met hun kinderen moeten spreken en twijfelen over wat zij hun kinderen op taalgebied te bieden hebben. Om deze reden zetten we sinds een jaar of tien meer in op de betrokkenheid van ouders. Hoe die eruitziet, verschilt sterk. In het ene gezin zit een ouder erbij op de bank of doet mee aan een talig spelletje, in het andere getuigt het al van betrokkenheid dat de ouder de deur opendoet. Alles is oké, gezinnen hoeven niets te bewijzen. In veel gezinnen lukt het wel om ouders de waarde van meertaligheid te laten zien en ook hun taalvertrouwen te vergroten. En steeds meer ouders kunnen

Fotografie: Angeline-Swinkels

dankzij het initiatief *Prentenboeken in alle talen*, dat wij zeven jaar geleden met Lemniscaat zijn gestart, prentenboeken in de eigen taal lezen!'

Leren van elkaar

'Op de jubileumbijeenkomst waren veel betrokken ouders die door de jaren heen een warme band met hun vrijwilliger hadden opgebouwd. Die een soort familie voor elkaar waren geworden. Een moeder vertelde hoe zij van een vrijwilliger van de VoorleesExpress had geleerd hoe het openbaar vervoer in Nederland werkt. Zij kwam opeens verder dan haar eigen straat. Vrijwilligers vertelden op hun beurt over wat de gezinnen waar zij kwamen voor hén hadden betekend. Zo kwam een vrijwilliger eens verdrietig aan bij een gezin omdat haar fiets was gestolen. De moeder van de kinderen troostte haar met de gedachte dat die ander de fiets misschien veel harder nodig had; de VoorleesExpress laat veel vrijwilligers op nieuwe manieren kijken. Inmiddels hebben we zelfs vrijwilligers die ooit zelf een vrijwilliger van de VoorleesExpress op bezoek hebben gehad. Dat vinden wij een van de belangrijkste bewijzen van de waarde van ons initiatief.'

'Onze belangrijkste boodschap is: Iedereen kan taal. Als je samen taal omarmt en taalplezier maakt, dan kun je samen groeien – en dat is precies waar deze tijd om vraagt. Tweede Kamerleden, bestuurders en managers die meer willen weten over meertaligheid en taalbeheersing zijn welkom om bij ons te komen voorlezen en zo zelf te ervaren hoe belangrijk dit is!'

IMPACT

Yorusalem (moeder van een dochter van 4 jaar en een zoon van 3 jaar): 'Het was voor ons hele gezin leuk als Dinanda van de VoorleesExpress langskwam. Het waren maar twintig weken, maar ze voelde een beetje als een oma voor de kinderen. Een keer hadden ze zelfs als grapje haar jas en schoenen op de gang aangetrokken; ze waren opeens niet meer verlegen!'

'Een vriendin had mij over de VoorleesExpress verteld en via school heb ik mijn dochter aangemeld. We willen allemaal het beste voor onze kinderen. Mijn man en ik komen uit Eritrea en spreken thuis Tigrinia met de kinderen. Ik lees ook wel voor in mijn eigen taal, maar er zijn niet veel kinderboeken beschikbaar. Ik ben nu twaalf jaar hier, en mijn Nederlands wordt steeds beter, maar soms ben ik bang dat ik mijn dochter het Nederlands verkeerd leer. Ik wil graag dat ze de taal genoeg spreekt om het op school goed te doen. Ze leren het ook op school, maar dat is niet voldoende.'

'Ik vond het leuk om te zien dat de kinderen zo aandachtig luisteren naar Dinanda – veel aandachtiger dan naar mij! Nu durft mijn dochter meer te praten en vraagt vaker een woord dat ze niet kent. Hoe meer ze praat, hoe meer haar zelfvertrouwen groeit! Gelukkig woont Didanda ook in Utrecht, op tien minuten lopen bij ons vandaan. We gaan haar uitnodigen om bij ons te komen eten.'

80.000
voorleessessies per jaar

7.000
kinderen per jaar

736
dorpen en steden

5.000
vrijwilligers

'Hoe meer ze praat, hoe meer haar zelfvertrouwen groeit!'

INITIATIEF SYRISCHE VRIJWILLIGERS NEDERLAND

'Solidariteit met vluchtelingen neemt niet af, maar mensen zijn banger om steun te uiten'

Mohammed Badran, oprichter Syrische Vrijwilligers Nederland en co-founder van de Refugee Welcome Week

Mohammed Badran, oprichter Syrische Vrijwilligers Nederland en co-founder van de Refugee Welcome Week: 'Het streven naar rechtvaardigheid had ik als kind al. Ik ben Palestijn, geboren in Syrië, in Jarmuk, het grootste vluchtelingenkamp van het land. Inmiddels is Jarmuk zwaar verwoest, maar toen was het meer een nederzetting, met gebouwen en winkels en zelfs een pretpark. Mijn moeder had daar een apotheek. Zelf organiseerde ik in mijn eigen buurt al activiteiten om onrechtvaardige dingen een beetje rechter te krijgen.'

Fotografie: Emad Mshalwat

'We hebben bijvoorbeeld vrijwilligers met een vluchtachtergrond gekoppeld aan Nederlandse ouderen die hun tuin of hun huishouden niet meer helemaal zelf op orde konden houden'

'Toen ik in 2014 op mijn twintigste naar Nederland vluchtte, wilde ik ook hier iets betekenen. Tijdens mijn studie Antropologie in Amsterdam maakte ik drie Syrische vrienden die net als ik ervaring hadden met het organiseren van activiteiten. In 2016 hebben wij toen de stichting Syrische Vrijwilligers Nederland opgericht. Zo was gelijk duidelijk dat wij vluchtelingen én vrijwilligers zijn. Onder de vlag van een grote vrijwilligersorganisatie was dat minder zichtbaar geweest.'

'Een van onze ambities was om als diaspora bij te dragen aan de wederopbouw van Syrië, maar dat was voor de val van het regime onmogelijk. In de eerste jaren hebben we daarom vooral bijgedragen aan de Nederlandse samenleving. Van culturele uitwisseling op een opvanglocatie tussen bewoners van het azc en mensen uit de wijk, tot informatiebijeenkomsten voor vluchtelingen over mogelijkheden voor taalles en studeren. Daarnaast hebben we bijvoorbeeld vrijwilligers met een vluchtachtergrond gekoppeld aan Nederlandse ouderen die hun tuin of hun huishouden niet meer helemaal zelf op orde konden houden.'

'Na een jaar of drie zijn we als stichting meer verschoven van het organiseren van sociale activiteiten naar het representeren van vluchtelingen op nationaal niveau. We hebben onder andere bijgedragen aan het opzetten van de Refugee Resettlement Advisory Group (RRAG), die over integratie en huisvestingsvraagstukken adviseert.'

'Toen het regime in Syrië eind 2024 viel, ben ik daar gelijk heen gegaan. Terug in Nederland ben ik vervolgens, als onderdeel van de stichting, het Syrië Rebuilding Collective gestart. Hierin werken Syrische professionals in Nederland uit allerlei sectoren samen, van architecten en *urban designers* tot antropologen en advocaten. Eindelijk kunnen we iets in de wederopbouw betekenen!'

'Daarnaast hebben wij vorig jaar met drie andere initiatieven, die ook door vluchtelingen zijn gestart, de eerste *Refugee Welcome Week* georganiseerd. Als organisatie van de *Refugee Welcome Week* zien wij niet zozeer dat de solidariteit met vluchtelingen in Nederland afneemt; wel zien wij dat meer mensen bang zijn dit te uiten. Dat de extreem-rechtse bewegingen en het geweld rondom de opening van nieuwe azc's mensen intimideert. Openlijke solidariteit vraagt moed, en hierin willen wij als coalitie het goede voorbeeld geven. Als wij een hele week kunnen organiseren, dan kunnen kleinere activiteiten ook.'

'In juni jl. organiseerden wij de tweede editie van de Refugee Welcome Week en hadden we opnieuw fantastische artiesten, performers and *keynote speakers*. Zo vertelde David Yambio hoe zijn initiatief in Libië een van de zwaarste misdadigers in Libië voor het ICC [International Criminal Court, red.] heeft weten te krijgen. Hiervoor hebben vrijwilligers jarenlang de schendingen van mensenrechten van vluchtelingen en migranten gedocumenteerd. Wij hopen dat de indrukwekkende voorbeelden, verhalen en muziek andere vluchtelingen inspireert om eigen activiteiten op te zetten. Integratie komt van twee kanten. Mensen met een vluchtachtergrond besluiten niet zelf om een vluchteling te zijn, maar kunnen wel besluiten om een actieve vluchteling te zijn.'

Activiteit tijdens de Refugee Welcome Week 2026

'Mensen met een vluchtachtergrond besluiten niet zelf om een vluchteling te zijn, maar kunnen wel besluiten om een actieve vluchteling te zijn'

Yordi Lassooy, voorzitter van Migration Inc., een van de andere organisatoren van de *Refugee Welcome Week* 2026, in een interview met platform de Kanttekening: 'Ik geloof in radicale hoop en dat is iets anders dan hopen dat het kabinet het gaat oplossen. Radicale hoop betekent dat je niet gaat afwachten, maar gewoon iets gaat doen. Daarom hebben we, met de warme energie om ons heen, de handen ineengeslagen en de *Refugee Welcome Week* georganiseerd. Met iedereen die dit thema een warm hart toedraagt. Zodra wij als volk het eens zijn, dan volgt het beleid later, denken wij.'

Van beter beleid voor Oekraïners tot sociale innovatie

Initiatief Opora in het kort

In hetzelfde jaar dat Rusland Oekraïne binnenviel, richtte een internationale groep consultants en academici in Nederland de stichting Opora op. *Opora*, ‘steun’ in het Oekraïens, wil beleid voor ontheemden versterken en verbeteren met grootschalig *evidence based* onderzoek, oplossingen en actieprogramma’s.

De eerste projecten van Opora waren gericht op het verbeteren van de situatie van Oekraïners in Nederland. Uit een onderzoek dat Opora in 2022 uitvoerde, bleek dat 80 procent van de Oekraïners behoefte had aan mentale ondersteuning. Het Nederlandse zorgstelsel zou deze vraag niet aankunnen en Oekraïense psychologen wilden aan het werk. Opora startte het programma *Empatia* en richtte een *matching center* op dat Oekraïense psychologen aan Nederlandse praktijken koppelt.

Bij verschillende ministeries heeft Opora de afgelopen jaren het uitgangspunt *dual intent* onder de aandacht gebracht. Niet inzetten op óf integratie óf terugkeer maar beide opties openhouden. De Nederlandse regering streeft ernaar dat ontheemden hier kunnen werken op hun eigen niveau, zich kunnen blijven ontwikkelen en dat zij deze vaardigheden in de toekomst voor de Nederlandse samenleving of voor de wederopbouw van Oekraïne kunnen inzetten.

Het grootschalige onderzoek dat Opora in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken op dit moment doet naar de arbeidsparticipatie van Oekraïners in Nederland, moet aan deze ambitie bijdragen. Waar valt het meest te winnen? Hoe komt het dat mensen die in Oekraïne economie of pedagogiek gestudeerd hebben hier als pakketbezorger werken of lopendebandwerk verrichten? In het najaar van 2026 zal Opora samen met het ministerie de resultaten van dit onderzoek delen.

Een ander inititiatief waarmee Opora ontheemden in Nederland wil ondersteunen, is via het programma *Civil Society Hub*. Afgelopen jaar draaide het programma voor het eerst met dertien Oekraïense lokale initiatieven. Met workshops, intervisiebijeenkomsten, een mentor van een grotere ngo en psychosociale ondersteuning gericht op weerbaarheid en mentaal welzijn helpt *Civil Society Hub* deze initiatieven te professionaliseren en te groeien. Deze editie van het programma, begin september gestart, staat open voor lokale initiatieven gericht op integratie en samenleving in bredere zin. Dit sluit aan bij de ambitie van Opora: het systeem zo verbeteren dat het mensen in allerlei kwetsbare situaties meer ondersteunt. Sociale innovatie in de breedste zin van het woord. ●

Belangrijke resultaten van *Empatia*

Meer dan
50
Oekraïense ggz-professionals gekoppeld aan Nederlandse zorgorganisaties

Meer dan
3.500
hulpvragen van ontheemde Oekraïners verwerkt

Fotografie: Opora

Maria Shaidrova (CEO van OPORA) in gesprek met lokale beleidsmakers en locatiecoördinatoren in Drenthe

'Sociale innovatie in de breedste zin van het woord'

IMPACT

De werkwijze van Opora is voor ons een waardevolle inspiratiebron, vertelt Angelique van der Arend, projectmanager bij het programmateam Oekraïne SZW van de Rijksoverheid. ‘Het doen van onderzoek is hun kracht; uitkomsten worden regelmatig meegenomen in beleidsvoornemens, leiden tot een actieprogramma of krijgen een praktische vertaalslag. Voor het onderzoek naar arbeidsparticipatie van Oekraïners dat zij voor ons uitvoeren, is internationaal veel interesse. Hoe zet je deze groep zo goed mogelijk in op de arbeidsmarkt? Hoe match je de aanwezige *skills* met tekortsectoren in het ontvangende land en hoe kun je tegelijkertijd de goede dingen doen in relatie tot de wederopbouw van Oekraïne? De strategie van *dual intent* is iets waarover Maria Shaidrova, een van de oprichters van Opora, actief met ons heeft meegedacht. Maria werpt inspirerende vragen op die vaak over landgrenzen heen gaan. Bij de aanpak van arbeidsrechtelijke vraagstukken is het verstandig om met de Oekraïense autoriteiten op te trekken, hoe lastig dit door de oorlog soms ook is. Daarom bekijken wij vanuit de Rijksoverheid nu wat VNG international kan betekenen in het verbinden van gemeenten in Nederland met de gemeenten in Oekraïne. Het is voor het programmateam heel waardevol om met zo’n visionaire partij uit het veld te werken.’

Adviesraad Migratie

Adviesraad Migratie bestaat 25 jaar

Sinds onze oprichting op 1 april 2001, toen nog als de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ), geven we onafhankelijk advies aan kabinet en parlement over migratie en asiel.

In het begin richtten we ons vooral op asielprocedures, gezinshereniging en de positie van vluchtelingen. Gaandeweg veranderde de wereld om ons heen. Mensen reizen en werken vaker over grenzen heen, en migratie raakt steeds meer beleidsterreinen: van onderwijs en werk tot wonen en lokale samenhang. Onze naam, werkwijze en focus groeiden mee met die ontwikkeling.

